

MAAK JE STERK

TEGEN ARMOEDE

OP SCHOOL

netwerk
tegen
armoede

*Stappenplan voor een beter
armoedebeleid op school.*

INHOUDSTAFEL

<i>Voorwoord</i>	3
<i>Inleiding</i>	4
<i>Hoofdstuk 1: Naar een goed schoolkostenbeleid</i>	6
<i>(1) Richt een werkgroep kostenbeheersing op</i>	8
<i>(2) Werk een visie uit</i>	8
<i>(3) Organiseer het kostenbeleid van de school</i>	10
<i>(4) Betrek de ouders</i>	13
<i>(5) Schoolfacturen - wat wel en wat niet?</i>	15
<i>(6) Les- en schoolmateriaal</i>	16
<i>(7) Activiteiten binnen en buiten de schoolmuur</i>	17
<i>(8) Een goed schoolkostenbeleid organiseert u samen</i>	20
<i>Hoofdstuk 2: Naar een goede</i>	
<i>communicatie met ouders in armoede</i>	22
<i>(1) Richt een werkgroep communicatie op</i>	24
<i>(2) Waak over een goede interne communicatie</i>	25
<i>(3) Zie de leerlingen zelf niet over het hoofd</i>	26
<i>(4) Werk aan het onthaal</i>	27
<i>(5) Andere contactmomenten</i>	32
<i>(6) Schaaf uw schriftelijke communicatie bij</i>	37
<i>(7) Vertrouwen is een werkwoord</i>	38
<i>(8) Hou bij de communicatie rekening met het</i>	42
<i>'andere' referentiekader van mensen in armoede</i>	
<i>Nawoord</i>	46
<i>Leesvoer</i>	49
<i>Colofon</i>	51

VOORWOORD

Beste directeur, beste leerkracht, beste leden van het schoolteam

U hebt deze brochure in handen. Dit toont aan dat u begaant bent met de betaalbaarheid van ons onderwijs en met de communicatie met ouders in armoede. Er gebeurt al heel wat op het terrein. Vele scholen doen grote en kleine inspanningen. Deze brochure is een bundeling van de vele circulerende tips binnen de verenigingen waar armen het woord nemen. De brochure is opgevat om vrij in te grasduinen. Zeker omdat we bewust geen onderscheid wilden maken tussen de voorstellen voor het basisonderwijs en die voor het secundair onderwijs. Het ene voorstel is oude materie, het andere is relevanter of leidt tot nieuwe inzichten. Tegelijkertijd zijn we er ook van overtuigd dat deze brochure een bevestiging is dat uw school het toch niet zo slecht doet. Met onze voorstellen willen we toch een verschil maken en hopen we dat uw school zich gesteund voelt om het elk jaar net dat ietsje beter te doen. U zal merken dat veel aandachtspunten met elkaar verbonden zijn en niet op zichzelf staan. Veel tips beogen eerder een proces van mentaliteitswijziging dan een pasklare oplossing voor één specifiek probleem. Werken aan een goed kosten- en communicatiebeleid is een continu groeien, met vele kleine en soms grote stappen vooruit. Wij geloven alvast dat een globale aanpak en een combinatie van meerdere aandachtspunten samen het verschil maken, zowel voor het basis- en het secundair onderwijs, als voor de ouders. Het Netwerk tegen Armoede wenst u alvast veel inspiratie met deze brochure.

*Sieg Monten,
stafmedewerker onderwijs van het Netwerk tegen Armoede*

INLEIDING

Wie zijn wij?

In het Netwerk tegen Armoede werken 55 verenigingen samen rond één doel: armoede en sociale uitsluiting uitbannen. In de verenigingen staan mensen die in armoede leven centraal. Zij nemen er op alle niveaus het woord. De verenigingen gaan actief op zoek naar mensen die in armoede leven, betrekken hen vervolgens bij de werking, laten hen aan het woord en bieden hen ondersteuning om meer greep te krijgen op de persoonlijke situatie. Samen komen ze ook in actie tegen enkele maatschappelijke onrechtvaardigheden. De verenigingen kunnen voor ondersteuning van hun werking een beroep doen op het team van het Netwerk tegen Armoede. Daarnaast staat het Netwerk tegen Armoede in voor de uitwisseling van ervaringen, visies, succesverhalen en stimuleert het leerprocessen tussen de verenigingen onderling.

Hoe werken wij?

Het Netwerk tegen Armoede gaat actief op zoek naar informatie, ervaringen van mensen in armoede en bondgenoten om voorstellen te doen en acties te organiseren die leiden tot een beleid dat armoede actief voorkomt en wegwerkt. De thema's waarrond we werken zijn onder meer wonen, werk, sociale economie, onderwijs, cultuur en gezondheid. Binnen de overleggroep onderwijs van het Netwerk tegen Armoede bundelen de verenigingen waar armen het woord nemen de meningen en ervaringen. Vervolgens stappen we

daarmee naar de Lop's, de lokale overheden en/of de Vlaamse overheid. Het Netwerk is ook het aanspreekpunt voor de Vlaamse overheid.

Waarom deze brochure?

Het onderwijs moet betaalbaar blijven, ook voor mensen in armoede

In het onderwijs, specifiek in het secundair onderwijs, ontwaren we grote verschillen tussen de diverse studierichtingen, graden en tussen de scholen onderling. Dat de ene school 'duurder' is dan de andere mag geen selectie-criterium zijn. Het Netwerk tegen Armoede is van mening dat elke jongere, en dus ook de kansarme jongere, de kans moet krijgen om ook een duurdere opleiding toch betaalbaar te volgen. Elke jongere zou immers moeten kunnen studeren wat hij of zij graag wil studeren en zou niet beperkt mogen worden door wat zijn/haar ouders kunnen betalen.

Er is werk aan communicatie met ouders in armoede

We horen vaak van scholen dat zij moeite hebben om ouders in armoede werkelijk te bereiken. In het secundair onderwijs stelt het probleem zich scherper dan in het basisonderwijs. Communicatie is wat ons betreft een werkwoord. Gemakkelijk is het niet, belangrijk des te meer, want het gaat tenslotte om de relatie tussen de school en het gezin van de schoolgaande jongere. Zonder kennis van armoede is een goede communicatie onmogelijk. Werken aan een goede communicatie is een proces dat nooit 'af' is!

NAAR EEN GOED

SCHOOLKOSTENBELEID

ACTIEPLAN

TIPS

(1) Richt een werkgroep kostenbeheersing op

Omdat een goed kostenbeleid een continu proces is, is het een goed idee om binnen de school met een werkgroep te starten waarin kostenbeheersing aan bod komt. Die werkgroep kan permanent het kostenbeleid van de school bekijken en bij een jaarlijkse evaluatie, op basis van ervaring, nieuwe maatregelen suggereren. Door de informatie rond schoolkosten binnen een werkgroep te centraliseren, kan de school een beter zicht krijgen op de problematiek. De werkgroep kan het hele schoolteam blijvend sensibiliseren en naar creatieve oplossingen helpen zoeken. Het is misschien een goed idee om hiervoor met interne vacatures te werken en een goed overdacht profiel te hanteren: iemand met kennis van armoede, groot empathisch vermogen, ...

(2) Werk een visie uit

Een werkgroep heeft uiteraard een visie en een streefdoel nodig. Een eerste agendapunt is daarom om binnen de werkgroep kostenbeheersing een visie rond schoolkosten en onbetaalde schoolrekeningen te ontwikkelen. Die visie kan vervolgens doorgespeeld worden aan de werkgroep

Aandachtspunt

communicatie, die erover kan waken dat ze verspreid wordt via het schoolreglement en dat elk personeelslid, elke ouder en elke leerling op de hoogte is van het beleid dat de school voert rond schoolkosten.

Overweeg een vrijwillig opgelegde maximumfactuur

De school kan beslissen om zichzelf een vrijwillige maximumfactuur op te leggen. Met andere woorden: een bedrag vastleggen waar de facturen voor gezinnen niet boven mogen komen. Uiteraard kan dat verschillen per graad en studierichting. Om dit te kunnen doen, is het noodzakelijk dat de school vooraf al een goed zicht heeft op de kosten die gemiddeld aan de ouders worden doorgerekend. De echte uitdaging voor de werkgroep is om het bedrag jaarlijks te doen dalen.

Vraag

- In welke mate willen we er als school naar streven om zo weinig mogelijk aan de ouders door te rekenen?
- Hoe kunnen we de leerkrachten betrekken om de schoolkosten te drukken?
- Wat met onze werkingstoelage? Komt die rechtstreeks ten goede van de leerlingen of wordt ze veelal aan andere zaken besteed?
- Kunnen we niet op de infrastructuur besparen door die efficiënter te gebruiken en/of door energiebesparende maatregelen en die middelen vervolgens elders inzetten?

Kernidee

Elke leerling, arm of rijk, is welkom op onze school, kan er zijn/haar talenten ontwikkelen en krijgt er alle mogelijke kansen. In onze school wordt geen enkele leerling uitgesloten omdat hij/zij in armoede leeft. Goed onderwijs en goedkoop onderwijs sluiten elkaar niet uit.

Aan de slag!

(3) Organiseer het kostenbeleid van de school

Een vast financieel team

Binnen de werkgroep kostenbeheersing kunnen enkele mensen zich specifiek over de financiële problematiek buigen. Een goed idee is om ook een of twee vaste vertrouwenspersonen aan te duiden, die voor de ouders het aanspreekpunt omtrent onbetaalde schoolfacturen kunnen zijn. Het ideaal profiel van deze teamleden: ze kunnen empathie opbrengen en hebben kennis over (kans)armoede.

Maak een lijst van de te verwachten schoolkosten

Het financieel team maakt een overzicht van alle verplichte, noodzakelijke en niet-verplichte uitgaven.

De werkgroep communicatie kan er over waken dat de lijst in heldere en eenvoudige taal wordt opgesteld en dat alle uitgaven voldoende gemotiveerd worden voor de ouders.

Evalueer jaarlijks de lijst met schoolkosten voldoende zodat er geen overbodige aankopen op de lijst staan. Bekijk ook eens of de school het materiaal niet kan aankopen en vervolgens verhuren. Probeer elk jaar beter de kosten in te schatten en de totale factuur te doen dalen.

Richt een sociale kas op

Een solidariteitskas wordt het best beheerd door het financieel team. De kas kan dan aange- sproken worden indien sommige gezinnen er niet of niet volledig in slagen om hun facturen te betalen. De middelen kunnen ook aangewend worden voor noodzakelijk schoolgerief of om de kosten voor (meerdaagse) uitstappen te helpen drukken. Zo kunnen kinderen aan alle schoolactiviteiten deelnemen.

Vraag raad aan de ervaringsdeskundigen

Aandachtspunt

Indien het CLB een ervaringsdeskundige in de armoede en sociale uitsluiting heeft aangeworven, tracht die persoon dan te betrekken in de werkgroep. Hij of zij kan vanuit zijn/haar opleiding en ervaring vaak sneller de vinger op de wonde leggen en aanduiden wat eventuele kwalijke neveneffecten kunnen zijn van goedbedoelde maatregelen. Op die manier kan het inzicht van het schoolpersoneel rond armoede vergroten.

Extra opdracht

Het financieel team helpt tijdens de inschrijvingen bij het invullen van de aanvraagformulieren van schooltoelagen

Studie- en schooltoelagen worden nog niet automatisch toegekend aan gezinnen in armoede. Er komt in de praktijk heel wat administratieve rompslomp bij kijken. Voor veel gezinnen in armoede is dat een haast onoverkomelijke drempel. Ze hebben schrik dat ze de papieren verkeerd zullen invullen of zijn niet eens op de hoogte dat ze in aanmerking komen voor een schooltoelage, omdat de informatie vanwege de overheid hen simpelweg niet bereikt.

De school kan helpen om informatie over schooltoelagen door te spelen aan die gezinnen die er gebruik van kunnen maken. Daarnaast kan het team helpen met het effectief invullen van de nodige papieren. De school wint daar ook bij: hoe meer jongeren met een schooltoelage, hoe meer werkingstoelage de school krijgt.

(4) Betrek de ouders

Alle ouders zijn 'partner' van de school, ook de ouders die in armoede leven. Zorg dat zij voldoende gehoord worden. Ook zij kunnen immers betrokken worden bij de samenstelling van het boekenpakket, bij de beslissing of schoolboeken al dan niet gekocht of gehuurd worden of omtrent het kostenplaatje van schoolreizen.

Het klopt dat ouders in armoede soms moeilijk langs de klassieke kanalen te bereiken zijn. Vaak schamen ze zich te veel ten aanzien van de school of de andere ouders om zich echt te engageren op de school. De school kan naar manieren zoeken om toch in dialoog te treden met ouders in armoede.

Vraag

Zoek naar wegen om in dialoog met ouders in armoede te treden. Ook verenigingen waar armen het woord nemen kunnen een brugfunctie vervullen om tot een dialoog te komen. Stippel echter als school pas een beleid rond ouderbetrokkenheid uit als de school ook echt ouders in armoede wil bereiken en als de school ook echt van plan is met de opmerkingen van de ouders rekening te houden, ook en vooral als die er afwijkende meningen op na houden. Het vraagt moed om ouders te betrekken in het schoolproces, maar die betrokkenheid is tegelijk essentieel binnen een kostenbeheersend beleid. Een goed onthaal, een uitgebreid inschrijvingsmoment, een positieve sfeer en extra hulp bij bijvoorbeeld het invullen van de aanvraagformulieren van schooltoelagen legt een positieve basis van ouderbetrokkenheid.

Gratis is niet beter

Ouders, ook ouders in armoede, willen gerust betalen voor de school van hun kinderen. Hoewel het vaak met de beste bedoelingen is, kan een 100% gratis aanpak al eens de eigenwaarde van gezinnen in armoede aantasten. Als alles liefdadigheid wordt, voelen ze zich snel te afhankelijk. Het

is beter om toch een zeer summiere financiële bijdrage te vragen voor uitstappen, activiteiten en materiaal.

Laat de ouders zelf beslissen waar ze de schoolaankopen doen

De school geeft aan de ouders best de vrijheid om voor boeken en ander materiaal naar de goedkoopste oplossing uit te kijken, mits goede richtlijnen van wat mag en niet mag. Ook drankjes voor tijdens het middageten of de speeltijd hoeven niet per se op de school gekocht te worden. Indien ouders de drank voor hun kinderen willen aankopen in de goedkopere supermarkketens, moet dat mogelijk zijn. Ook voor sport- en turnkledij zou men zich flexibel kunnen opstellen. Een andere mogelijkheid is om kraantjeswater aan te bieden. Hiervoor is een tussenkomst mogelijk via de watermaatschappij.

Aandachtspunt

Vermijd incassobureaus

De confrontatie met een incassobureau maakt het voor gezinnen met financiële problemen vaak gewoon nog erger, omdat ze extra administratieve boetes en interesten moeten betalen. Dreigen met gerechtelijke procedures verziekt in de praktijk de relatie met de school. Gezinnen in armoede laten de factuur meestal niet opzettelijk liggen. Vaak gaat het eerder om onmacht dan om onwil, omdat er simpelweg geen geld is. Een goede sociale dienst of een vertrouwenspersoon van de school kunnen de dialoog over onbetaalde facturen in stand houden. Zij kunnen samen met de ouders naar oplossingen zoeken en afspraken maken op maat.

Aan de slag!

(5) Schoolfacturen – wat wel en wat niet?

Zorg voor verschillende betalingsmodaliteiten

Uit ervaring weten we dat hoe meer betalingsmodaliteiten (cash, overschrijving, domiciliëring) een school hanteert, hoe minder problemen er zijn met onbetaalde facturen. In de regel geldt ook: veel facturen met telkens kleine bedragen worden gemakkelijker betaald. Té veel is echter ook niet goed: de school kan verkeerdelijk de indruk wekken zeer duur te zijn. Facturen die in het begin van de maand worden meegegeven, maken trouwens het meeste kans om betaald te worden.

Gespreide betaling

Heel wat schoolfacturen komen samen aan het begin of het einde van het schooljaar. Te veel facturen op korte termijn, voor te grote bedragen, kunnen voor gezinnen in armoede echt een probleem zijn. Bekijk of schoolfacturen niet doorheen het schooljaar gespreid kunnen betaald worden. En waarom niet met een spaarsysteem werken voor grotere uitgaven, zoals een meerdaagse schoolreis?

Niet alle ouders hebben controle over hun inkomen

In sommige gevallen kunnen gezinnen in schuldbemiddeling zitten. Via het vast financieel team en de vertrouwenspersonen kan daar bij de ouders naar gepolst worden. Mocht blijken dat ook de schoolkosten via schuldbemiddeling moeten geregeld worden, kan de school in samenspraak met de ouders contact opnemen met de schuldbemiddelaar. Dan kan eventueel een gespreide betaling afgesproken worden. Let wel: ook gezinnen in schuldbemiddeling ontvangen graag informatie omtrent betalingen. Stuur facturen, herinneringen en andere

Aandachtspunt

briefwisseling dus zowel naar de schuldbemiddelaar als het betrokken gezin.

Aandachtspunt

Cash

Het mag vreemd lijken in deze tijden, maar toch zijn er best veel gezinnen in armoede die niet over een zichtrekening bij de bank beschikken. Met een overschrijvingsformulier zijn deze mensen dus niet veel.

Ook verkiezen heel wat mensen in armoede sowieso om contant te betalen, wanneer hen dat het beste uitkomt. Het financieel team kan vaste dagen en uren voorzien om cash te betalen.

(6) Les- en schoolmateriaal

Vraag

- Kunnen handboeken niet beter aangekocht worden door de school en vervolgens verhuurd worden aan de gezinnen voor een klein bedrag?
- Kunnen invulboeken niet vervangen worden door eigen uitgewerkt lesmateriaal?
- Moeten fotokopieën noodzakelijk aan de ouders doorgerekend worden?
- Kan er jaarlijks geen tweedehandsverkoop voor boeken en ander noodzakelijk lesmateriaal georganiseerd worden?
- Waarom de leerlingen het door de school aangekochte materiaal ook niet thuis laten gebruiken?

Wees voorzichtig met digitale oplossingen

Niet elk gezin in armoede beschikt over een computer of toegang tot het internet. Ook over een printer beschikt men meestal niet en bovendien is printinkt bijzonder duur. Taken die de leerling op de computer of via het internet

moet maken en vervolgens afprinten, zijn misschien wel gemakkelijk voor de leerkrachten, maar zijn minder vanzelfsprekend voor die leerlingen die het thuis niet breed hebben. Geef dan ook aan alle leerlingen de mogelijkheid om op school computers en printers te gebruiken. Voor het printen van documenten kan men altijd werken met een betaalsysteem, waarbij voor gezinnen in armoede een goedkoper tarief geldt.

Aandachtspunt

Slim schoolmateriaal

Zeker in de eerste graad secundair onderwijs veranderen nog heel wat leerlingen van richting. Probeer daarom in de mate van het mogelijke gratis schoolmateriaal aan te bieden. Denk ook even op lange termijn: wanneer een rekenmachine nodig is in het eerste jaar, zorg er dan voor dat die kan gebruikt worden tot en met het laatste jaar en dat er niet bij elke graad een nieuwe moet gekocht worden.

(7) Activiteiten binnen en buiten de schoolmuur

Kernidee

Kinderen in armoede worden sneller uitgesloten dan men zich realiseert. Zorg ervoor dat alle leerlingen altijd kunnen deelnemen aan de door de school georganiseerde activiteiten. De financiële bijdragen om deel te nemen, zouden uitsluiting niet in de hand mogen werken.

Maak de sportdag en uitstappen zo goedkoop mogelijk

Er zijn tal van creatieve oplossingen die de kosten van een sportdag kunnen drukken. Door fietsen te gebruiken bijvoorbeeld, of door de sportdag te laten plaatsvinden in een lokaal park of bos. Lokale besturen kunnen steeds aangezocht worden om sportfaciliteiten gratis of goedkoop ter beschikking te stellen.

Wat u beter niet doet: aan de leerlingen zelf de keuze laten tussen activiteiten die gratis zijn en activiteiten die betalend zijn. Onbedoeld veroorzaakt men zo een nieuw mechanisme van uitsluiting, omdat dit voor leerlingen in armoede eigenlijk geen echte keuze is.

Kijk uit naar uitstappen die vooral lokaal kunnen georganiseerd worden. Heel wat musea en natuurparken hanteren interessante formules voor scholen.

Leve de fiets

Vervoer met de auto, gebruik van het openbaar vervoer, een bus inhuren om op uitstap te gaan: het zijn kosten die allemaal behoorlijk hoog kunnen oplopen. De fiets is zeker een (gezond en milieubewust) alternatief. Niet elke leerling hoeft daarom een fiets te bezitten: in steden en gemeenten zijn vaak fietsuitleendiensten, waar je fietsen kunt lenen of huren.

Aandachtspunt

Denk ook eens aan de wat minder zichtbare kosten

Bij heel wat schoolse activiteiten horen kosten waar het gemiddelde middenklassegezin amper bij stilstaat. Denk aan (sport)kledij en aangepast schoeisel zoals rubberlaarzen bij uitstappen, openbaar vervoer, tassen, brooddozen... Het financieel team kan via de vertrouwenspersonen contact opnemen met de gezinnen in armoede, om samen te overlopen wat er allemaal nodig is en om samen naar een quasi kosteloze oplossing te zoeken.

Vraag

Zijn al die meerdaagse uitstappen werkelijk nodig? Stel uzelf als school eerlijk de vraag of ze een werkelijke meerwaarde op het pedagogisch project van de school opleveren. Voor heel wat ouders komt het immers neer op zware kosten. Het Netwerk tegen Armoede is voorstander van slechts één meerdaagse uitstap in het laatste jaar van het secundair onderwijs. Daar kan sterker naar toe geleefd worden en een spaarsysteem behoort dan zeker tot de mogelijkheden. Een meerdaagse uitstap waaraan diverse leerlingen niet kunnen deelnemen omwille van de kostprijs, is absoluut te vermijden.

Voorzie computers voor ouders tijdens meerdaagse uitstappen

Scholen houden vaak een blog bij tijdens meerdaagse uitstappen. Ouders in armoede hebben niet altijd een computer, laat staan een internetaansluiting. Probeer toch iets te organiseren waardoor ook die mensen de blog eens kunnen bekijken. En zorg dan eventueel voor begeleiding, want niet alle ouders kunnen werken met een computer.

Aandachtspunt

(8) Een goed schoolkostenbeleid organiseert u samen.

Met andere scholen

Organiseer binnen de scholengemeenschap of samen met scholen van andere netten gemeenschappelijke aankopen van lesmateriaal, machines en studieboeken. Ga na of de infrastructuur niet kan gedeeld worden en/of er geen gemeenschappelijke uitstappen kunnen georganiseerd worden. Op die manier kun je als school de kosten zeker drukken. Hou er rekening mee dat samenwerking goede afspraken en een nauwgezette opvolging vereist.

Het Netwerk tegen Armoede is daarnaast voorstander van een schooloverstijgend solidariteitsfonds, bij voorkeur in de schoot van een scholengemeenschap. Scholen met weinig structurele kosten uit het verleden, zoals hoge energiekosten wegens slechte behuizing ea, zouden zo scholen met een structurele zwaardere 'last' kunnen ondersteunen, extra geruggensteund door een kostenbeheersend beleid in alle scholen.

Met subsidiërende instellingen

Organisaties als BLOSO en Koning Boudewijnstichting bieden tal van ondersteuningsmogelijkheden, ook voor de financiering van projecten, uitstappen of materiaal. Let wel dat deze subsidies veelal van tijdelijke aard zijn en vaak enkel uitgedeeld worden met het oog op echt structurele veranderingen.

Met (lokale) overheden

Sommige gemeenten en steden zijn zeker te vinden voor een extra inspanning in het kader van het flankerend onderwijsbeleid. Ze kunnen aangemoedigd en overtuigd worden om te werken met kansenvossen of onderwijscheques. Indien een school echt werk wil maken van een kostenbeheersend beleid en een goede communicatie met gezinnen in armoede, zijn ze misschien wel bereid om een deel van de schoolkosten op zich te nemen. Scholen in dezelfde gemeente kunnen daarvoor samen lobbyen.

Aan de slag!

NAAR EEN GOEDE

COMMUNICATIE MET

OUDERS IN ARMOEDE

(1) Richt een werkgroep communicatie op

Een werkgroep kostenbeheersing heeft pas nut als haar werk ook goed gecommuniceerd wordt. Richt daarom ook een werkgroep communicatie op, een vast team dat kan werken rond de verschillende aspecten van communicatie. Ook hier geldt: de werkgroep kan permanent de communicatie van de school bekijken en jaarlijks, op basis van ervaring, nieuwe maatregelen suggereren. Door informatie rond communicatie over schoolkosten binnen een werkgroep te centraliseren, kan de school een beter zicht krijgen op de problematiek. De werkgroep kan het hele schoolteam blijvend sensibiliseren en naar creatieve oplossingen helpen zoeken.

Vraag

- Wie doet wat?
- Hoe gaan we evalueren?
- Welke problemen gaan we eerst aanpakken?
- Waar wringt het schoentje het meest?
- Hoe kunnen we de communicatie van onze school toegankelijker en duidelijker maken?

Kernidee

Probeer te streven naar een mooi evenwicht tussen de diverse 'doelgroepen' van ouders. Ze moeten zich idealiter allen kunnen inleven in elkaars situatie en kunnen luisteren naar elkaars mening en standpunten.

(2) Waak over een goede interne communicatie

Een kostenbeheersend beleid proberen opzetten binnen de school heeft geen enkel nut als het niet gedragen wordt door zowel directie, leerkrachten, de andere leden van het schoolteam, ouders en zelfs de leerlingen. Iedereen moet achter het project staan. Daarom is het cruciaal dat iedereen op regelmatige basis gesensibiliseerd wordt omtrent het belang van een kostenbeheersend beleid en kennis opdoet omtrent armoede.

De ervaring leert dat het gros van het leraren- en directiekorps zelf opgegroeid is in een middenklassengezin. Zonder gedegen kennis van armoede, reageert men niet altijd even adequaat. Heel wat leerkrachten veronderstellen bijvoorbeeld dat ouders niet geïnteresseerd zijn in het schoolleven van hun kinderen, omdat ze 'anders' reageren of anders communiceren dan de meeste andere ouders. Belangrijk is om ook het administratief personeel van de school voldoende te sensibiliseren. Zij komen immers soms nog meer in aanraking met de ouders dan de leerkrachten en functioneren als het ware als het gezicht van de school. Ook aan de leerlingen zelf kan uitgelegd worden dat de school een positief beleid nastreeft. Praat met de leerlingen over wat armoede precies inhoudt en waarom ook de school daar rekening mee moet houden. Dit kan trouwens pestgedrag omwille van armoede helpen vermijden.

Aandachtspunt

Stroomlijn de communicatie tussen directie, leerkrachten en secretariaat

Dikwijls beslissen leerkrachten vrij autonoom over het materiaal en de boeken die ze in hun lessen willen gebruiken en brengen ze elkaar daar niet van op de hoogte. Het gevolg is dat veel leerkrachten niet het totale kostenplaatje kennen dat aan de gezinnen wordt doorgerekend. Een werkgroep communicatie kan ervoor zorgen dat over dergelijke zaken wel intern gecommuniceerd wordt. Via de werkgroep communicatie kunnen met leerkrachten en directie afspraken gemaakt worden over een 'maximumfactuur' voor boeken en materiaal.

(3) Zie de leerlingen zelf niet over het hoofd

Net zoals de mening van de ouders kan gevraagd worden omtrent schoolmateriaal of uitstappen, kan de school daar ook de leerlingen hun zegje over laten doen. Eventueel kunnen (oudere) leerlingen zelf actie ondernemen om de 'sociale kas' een beetje aan te dikken. Voorwaarde is natuurlijk dat dit in een goede sfeer kan gebeuren en dat alle leerlingen betrokken worden en er het nut van inzien. Waak erover dat het zeker geen extra aanleiding geeft voor pesterijen of sociale uitsluiting.

Aandachtspunt

Vele scholen creëren binnen de schoolmuren studentenjobs. Bij de sollicitaties wordt dikwijls rekening gehouden met het sociaal profiel van leerlingen. Dat is goed. Het Netwerk tegen Armoede raadt wel stellig af om voor leerlingen met financiële problemen specifieke studentenjobs te creëren, als oplossing om de leerling te laten deelnemen aan een meerdaagse uitstap. Het is geen structurele oplossing en het houdt geen rekening met de 'binnenkant van armoede'. Hoe voelt die jongere zich bij het feit dat hij mag werken voor zijn deelname aan de meerdaagse uitstap, terwijl andere leerlingen sowieso mee mogen en kunnen

Aandachtspunt

bijklussen voor hun zakgeld. Het komt er eigenlijk op neer dat een jongere die al geconfronteerd wordt met een meer-
voud aan problemen zich ook nog mentaal sterker moet kunnen opstellen om uiteindelijk een 'gelijke' kans te krijgen en mee te kunnen op de meerdaagse uitstap. Een goed bedoelde maatregel riskeert binnen de hierboven beschreven context jongeren in een rol te duwen van 'goede arme', want ze werken voor hun deelname, en de 'slechte arme'.

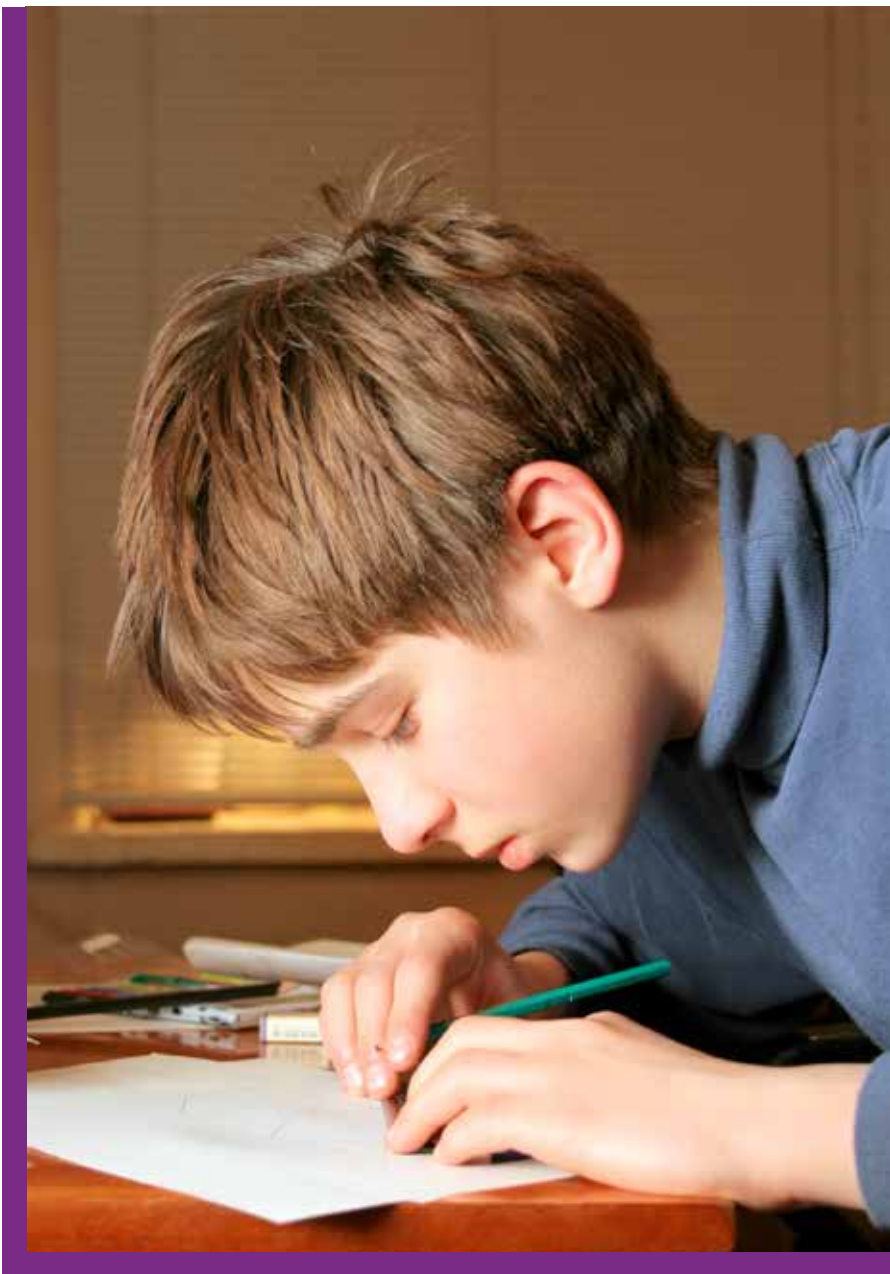
Communiceer met de leerlingen niet over onbetaalde facturen

Enkel de eerste keer kan de schoolfactuur via de leerlingen aangeboden worden. Verder gebeurt de communicatie over facturen en rekeningen beter discreet, helemaal als er betalingsproblemen zijn. Communiceer dus niet over al dan niet betaalde facturen via de schoolagenda van de leerling. Geef ook geen herinneringen aan onbetaalde schoolfacturen mee met de leerling. Sterk af te raden zijn tactieken zoals het rapport of diploma niet geven omdat de facturen nog niet betaald zijn. Dat laatste is trouwens wettelijk niet toegelaten.

Zadel de jongere niet nog meer op met problemen en zorgen dan hij/zij sowieso al heeft en waar hij/zij toch niet veel aan kan doen. De relatie die de leerling heeft met zijn/haar school zou te allen tijde moeten losstaan van het al dan niet betalen van facturen door de ouders.

(4) Werk aan het onthaal

Het inschrijvingsmoment is vaak het eerste contact tussen ouders en leerlingen en de school. Maak dus ruim de tijd voor een goede kennismaking en maak er meer van dan een louter administratieve aangelegenheid. Leerkrachten en gezinnen die elkaar al ontmoet hebben, zullen immers gemakkelijker met elkaar contact opnemen indien er zich problemen voordoen. Probeer bij het inschrijvingsmoment

al zo uitgebreid mogelijk de werking van de school uit te leggen. Hoe de communicatie zal verlopen, het schoolreglement, de te verwachten schoolkosten, wat de mogelijkheden zijn bij financiële problemen, hoe men best contact opneemt indien er vragen of problemen rijzen (gewoon langskomen, een afspraak maken, telefonisch contact). Werk met een vast inschrijvingsteam dat een grondige kennis van armoede heeft.

Zorg voor een ontspannen sfeer

Bij een inschrijvingsmoment komt al eens wat stress kijken, maar het is uitermate belangrijk dat ouders zich meteen welkom voelen. De inschrijvingen, maar ook andere contactmomenten zoals het oudercontact, gaan best door in een aangename omgeving, zoals in een gezellige zithoek met een koffie erbij.

Breng de gezinssituatie duidelijk in kaart

Vraag tijdens het inschrijvingsmoment naar de gezinssituatie. Vraag naar welke dagen het kind of de jongere bij wie is en wie het kind op welke dagen van school komt afhalen. Vraag zeker ook naar de contactgegevens van alle betrokken partners. Dat kunnen bijvoorbeeld (gescheiden) ouders zijn, maar net zo goed grootouders, voogden, andere familieleden of mensen van instellingen. Zeer noodzakelijke informatie is welke ouder/partner/voogd dient gecontacteerd te worden voor de oudercontacten, rapporten, schoolreizen en facturen. Idem bij een ongeval of indien er zich problemen voordoen met het kind. Pas het communicatiebeleid van de school ook aan op basis van die gegevens.

Bij twijfel omtrent kinderen van gescheiden ouders: vraag een kopij van het echtscheidingsvonnis. Bij heel wat gezinnen in armoede kan het immers om een vechtscheiding gaan. Blijf uiteraard discreet over alle informatie die geboden wordt en vermijd vooroordelen. Probeer de 'middenklassenbril' af te zetten.

Laat de ouders direct kennismaken met (leden van) het financieel team en vertrouwensfiguren

Voor de ouders is het handig om meteen te weten bij wie ze terecht kunnen met vragen over schoolkosten en dat ze ook duidelijk een naam en een contactgegevens van die persoon meekrijgen. Het financieel team kan tijdens een inschrijvingsmoment ook uitleg geven over het schoolbeleid inzake kosten en facturen en de eventuele mogelijkheden om cash of gespreid te betalen.

Voorzie voldoende tijd om ook de ouders aan het woord te laten

Geef de ouders tijd om hun verhaal te doen en vragen te stellen. Stel geïnteresseerde vragen: hoe ervaart het kind het schoolleven, wat waren positieve of negatieve ervaringen, waarom kiezen ze voor de school? Toon oprechte belangstelling in de gezinssituatie. Spring wel zorgvuldig en discreet om met de informatie.

Besef dat het échte verhaal vaak pas later komt

Mensen in complexe (financiële) situaties zijn uiteraard niet altijd geneigd om daar vanaf de eerste ontmoeting een boekje over open te doen. De schaamte is dikwijls te groot. Meestal is er eerst wat vertrouwen nodig. Bij mensen in armoede kunnen situaties ook pijlsnel veranderen. Probeer dus ook in de loop van het schooljaar vaste contactmomenten met vaste vertrouwensfiguren of leerkrachten te organiseren, zodanig dat mensen ook later kunnen komen aankloppen. Dit kan op wekelijkse of maandelijkse basis. Mocht de school volgens dit systeem willen werken, zorg dan zeker dat de contactmomenten goed kenbaar gemaakt worden bij de ouders.

Aandachtspunt

Aan de slag!

Checklist

CHECKLIST VOOR TIJDENS HET INSCHRIJVINGSMOMENT:

De school communiceert met: (meerdere keuzes mogelijk)

- de moeder en de vader samen
- de moeder (meemoeder)
- de vader (meevader)
- volgende ouder krijgt de communicatie in kopie

grootouder

voogd

instelling

Adres moeder

Adres vader

Adres voogd/instelling

E-mailadres / telefoon/ gsm

In geval van co-ouderschap: wanneer is het kind
bij welke ouder? Wie ondertekent de documenten?

(5) Andere contactmomenten

Kernidee

Wanneer de ouders naar het inschrijvingsmoment, het oudercontact of een andere activiteit op de school komen, is het belangrijk om hen ook aan het woord te laten en belangstelling te tonen voor wat zij over hun kind(eren) te vertellen hebben. Geef correcte informatie over de prestaties en het gedrag van het kind, ook als die negatief zijn, maar probeer dan desondanks ook positieve zaken aan te halen. Probeer ook de inspanningen van de ouders te zien en te erkennen. Neem tijd om te luisteren en om te verifiëren of de boodschap wel degelijk aankomt zoals bedoeld. Maak op het einde van het gesprek altijd heel concrete afspraken, die desnoods op een blad papier genoteerd worden.

Vraag

- Wat wil u weten van de ouders over het kind?
- Wat wil u melden over het kind in kwestie?
- Wat wil u bereiken met het gesprek?
- Welke afspraken wenst u te maken?

Interpreteer het oudercontact flexibel

Voor de school is het belangrijk dat zij de ouders een paar keer per schooljaar ontmoet. Voor ouders in armoede is het echter niet altijd vanzelfsprekend om zich aan de data van vastgelegde oudercontacten te houden. Schaamte, een hoofd vol problemen, een deurwaarder die de volgende dag aan de deur dreigt te staan: het zijn allemaal redenen die kunnen meespelen wanneer men zijn afspraken niet nakomt. Als school kan u daar maar beter flexibel in zijn. Geef aan de ouders ook de mogelijkheid om op andere momenten eens met iemand van de school samen te zitten. Tijdens het inschrijvingsmoment kunnen daar via een invulformulier bijvoorbeeld concretere afspraken rond gemaakt worden.

Checklist

CHECKLIST CONTACTMOMENTEN

De volgende contactmomenten zijn voor de ouders het interessantst. Meerdere keuzes zijn mogelijk.

- Het georganiseerd oudercontact op volgende data:
- Een gesprek bij het afzetten of ophalen van de kinderen (eventueel na afspraak)
- Een gesprek na afspraak in de loop van het schooljaar
- Een gesprek thuis
- Andere:

Scholen en ouders spreken af hoe de communicatie het best kan verlopen. Meerdere keuzes zijn mogelijk.

- De school maakt tijdens het schooljaar een afspraak voor een gesprek
- De ouders maken tijdens het schooljaar een afspraak voor een gesprek
- De afspraak voor een gesprek verloopt via de vertrouwenspersoon van de school.
Wie? Suggestie:
- De afspraak voor een gesprek verloopt via een derde: ...

De volgende plaatsen voor een gesprek zijn voor de ouders het interessantst. Meerdere keuzes zijn mogelijk.

- Het gesprek mag plaats hebben in de school
- Het gesprek mag plaats hebben bij de ouders thuis
- Het gesprek mag plaats hebben bij een derde: ...

Maak een mondelinge afspraak, eerder dan een schriftelijke

Wilt u met de ouders een afspraak vastleggen voor een contactmoment, maak dan telefonisch of tijdens een informeel contact een afspraak. Niet alle ouders in armoede zijn gewend om een agenda te hanteren of in te plannen. Nog eens kort mondeling herinneren vlak voor de afspraak zal doorgaan schept ook vertrouwen.

Voorzie kinderopvang

Ouders in armoede kunnen niet altijd op een breed netwerk van familie en vrienden rekenen. Een babysit is voor hen meestal te duur. Heel wat ouders komen bijgevolg niet naar oudercontacten of andere activiteiten op de school, omdat ze geen opvang voor hun kinderen kunnen voorzien. Soms brengt men de kinderen dan wel mee naar het contactmoment, wat dan weer storend kan werken. Kinderopvang in een polyvalente ruimte van de school is dus zeker een aanrader.

Maak gebruik van de informele contacten

Informele gesprekken aan de schoolpoort zijn heel belangrijk, zeker als u te maken hebt met kwetsbare of moeilijk bereikbare ouders. De drempel is immers laag aan de schoolpoort, waardoor ouders al eens sneller een praatje durven maken. Indien een leerkracht een gesprek wil aanknopen omwille van een probleem, kan hij/zij de ouders op dat moment ook uitnodigen voor een langere babbel bij een kop koffie.

Aandachtspunt

Geef huisbezoeken een kans

Huisbezoeken hebben zeker een meerwaarde. U leert een kind kennen in zijn of haar thuissituatie en kan de ouders aanspreken in hun vertrouwde omgeving. Sowieso is er minder tijdsdruk. Omdat de leerkracht de stap naar de ouders gezet heeft, zullen die zich meer gewaardeerd voelen. Enerzijds vraagt een huisbezoek veel tijd en

energie van een leerkracht. Anderzijds kan met een huisbezoek ook tijd gewonnen worden: de problemen zullen veel sneller gekaderd worden en het wederzijds vertrouwen kan groeien.

Leerkrachten denken ten onrechte dat de meeste ouders helemaal niet willen dat ze bij hen over de vloer komen. Het tegendeel blijkt echter waar: bij rondvraag is het duidelijk dat heel wat ouders dat net wel op prijs stellen.

Hou wel rekening met de volgende richtlijnen: de ouders dienen zelf akkoord te gaan met het bezoek en op voorhand verwittigd te worden. Sommige ouders zijn te beschaamd over de woonsituatie of hebben andere redenen om geen huisbezoek te willen ontvangen. Toon het nodige respect voor een andere manier van leven en wonen. En opnieuw: wees discreet over wat u tijdens het huisbezoek ziet en over wat er besproken wordt, en weet het te plaatsen.

Aandachtspunt

Communiceer ook met niet-zichtbare ouders

Niet elk kind groeit op bij zijn/haar eigen ouders. Het kind kan in een home of een pleeggezin geplaatst zijn of in een MPI verblijven. Het kan ook bij familie wonen. In andere gevallen is het een van de ouders die 'buitenshuis' verblijft, omwille van bijvoorbeeld een ziekenhuisopname of een gevangenisstraf. Er zijn tal van redenen waarom de dagelijkse zorg en de verantwoordelijkheid voor de opvoeding niet meer binnen het bereik van een of beide ouders kan liggen.

Scholen hebben vaak de neiging om louter te communiceren met de ouder die het kind is komen inschrijven of met diegene in wiens huis het kind woont. Ouders voelen het verlies van de ouderlijke rol aan als een diepe mislukking. De school zou de uitdaging kunnen aangaan om ook die niet-zichtbare ouders te betrekken bij beslissingen of op zijn minst op de hoogte te brengen van wat het kind op school doet.

De school kan het best het CLB bij dit proces betrekken. Ouderbetrokkenheid gaat over kwesties zoals de inschrijving, het rapport, de studiekeuze, oudercontacten, schoolreizen, godsdienstlessen of culturele evenementen. Uiteraard houdt de school rekening met alle rechterlijke uitspraken aangaande contact tussen ouders en kinderen en/of ontzetting uit de ouderlijke macht.

(6) Schaaf uw schriftelijke communicatie bij

Communicatie vanuit de scholen verloopt nog steeds grotendeels langs schriftelijke weg. Er zijn brieven, rapporten, agenda's, schoolreglementen, enz. In scholen met een grote populatie aan kwetsbare en allochtone kinderen is de doeltreffendheid van al dat schrijven echter zeer gering. Brieven worden niet gelezen, documenten raken zoek of worden niet ondertekend. Veronderstel als school niet dat de ouders ongeïnteresseerd of weerbarstig zijn, omdat ze niet of niet correct reageren op die schriftelijke communicatie. Beter is het om schriftelijke met mondelinge communicatie te combineren, zeker indien het om zéér belangrijke meldingen gaat.

Vertel in de klas over brieven die meegegeven worden voor de ouders.

Wanneer een brief met de leerlingen wordt meegegeven kan de leerkracht er ook kort iets in de klas over zeggen. Kinderen zullen hem dan minder snel vergeten wanneer ze thuis komen. Dit geldt niet wanneer het om een brief voor één specifieke leerling gaat, omdat de indruk gewekt wordt dat het negatief zal zijn en het kind daardoor gepest kan worden. Stuur die brief dan met de post op.

Hanteer specifiek voor de schriftelijke communicatie eenvoudige en heldere taal

Soms beseffen we niet altijd hoe moeilijk onze woordenschat precies is. Mensen in armoede klagen echter vaak genoeg over te moeilijk taalgebruik en lezen dergelijke brieven bijgevolg vaak niet door. Er kan niet genoeg op gehamerd worden: communiceer met de ouders in eenvoudige, heldere 'mentsentaal'. Bij twijfel kunnen teksten altijd eens nagelezen worden door organisaties die met kansarmoede bezig zijn of door de redactie van 'Wablieft'. Zij kunnen zeker een hele hoop bruikbare tips meegeven.

Aandachtspunt

Hou het schoolreglement leesbaar

Eenvoudig en kort, zo ziet een schoolreglement er ideaal uit. Via het schoolreglement kan de school zeer goed aan de ouders duidelijk maken wat de verwachtingen zijn en wat de school belangrijk vindt. Sommige scholen willen zich juridisch indekken door middel van een vaag, moeilijk geschreven reglement. Voorzie in dat geval toch een 'leesbare' extra versie. De juridische tekst kan door de ouders ondertekend worden. Zij kunnen dan terugvallen op de leesbare versie.

(7) Vertrouwen is een werkwoord

Kernidee

Het creëren van een vertrouwde omgeving begint al tijdens het inschrijvingsmoment, maar moet ook tijdens het schooljaar gevolg krijgen. Hoe? Door te werken met vertrouwensfiguren, de contacten met de ouders niet te beperken tot communicatie via de schoolagenda en door de informele ontmoetingen ten volle te benutten.

De opdracht is om een brug te slaan tussen de ouders en de scholen door communicatie op gang te brengen en door aan ouderparticipatie te werken.

Communiceer ook positief, met zowel ouders als leerlingen

Probeer tegenover elke negatieve boodschap die over een kind of jongere moet gecommuniceerd worden, toch ook enkele positieve zaken te stellen. Gebruik de zogenaamde sandwich-methode: probeer een negatieve boodschap zo veel mogelijk in te passen tussen positieve meldingen.

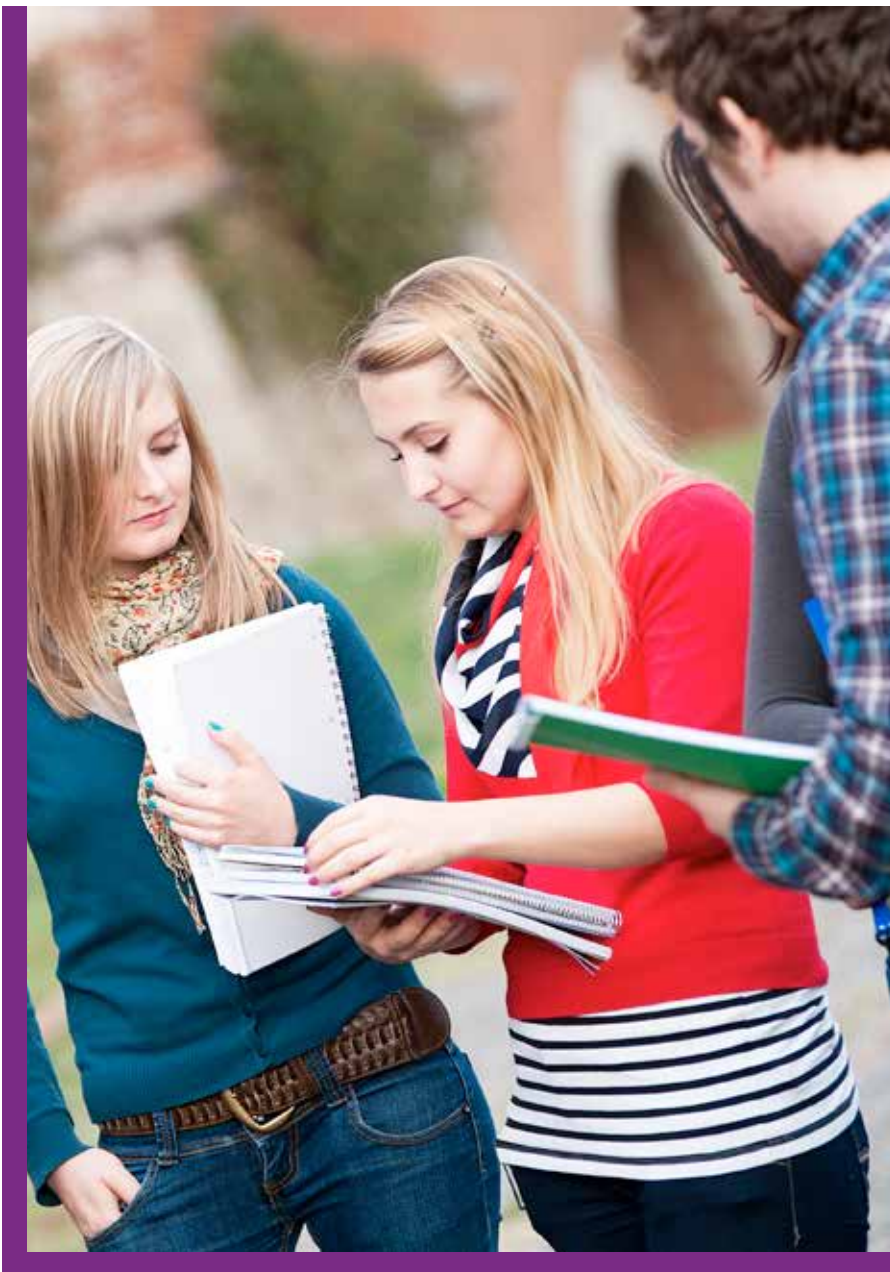
Vermijd geroddel

We kunnen het niet genoeg benadrukken: ga discreet om met het verhaal van de ouders of met de kennis over bepaalde gezinssituaties. Vaak zijn die bij mensen in armoede complexer of moeilijker, zeker in vergelijking met standaardgezinnen uit de middenklasse. Probeer echter geroddel in de lerarenkamer en morele oordelen te vermijden, zelfs als ze 'goed bedoeld' zijn. De commentaar die leerkrachten of ander schoolpersoneel hebben op bepaalde gezinssituaties, zullen het betrokken gezin vroeg of laat ook ter ore komen. Besef dat dit het vertrouwen onherroepelijk beschadigt en de relaties behoorlijk kan doen verkoelen. In het slechtste geval verbreken zo'n ouders alle contact met de school.

Bij problemen, zoek samen met de ouders naar oplossingen

Er is geen toverformule om onbetaalde schoolrekeningen of andere problemen op te lossen. Wel is het zo dat een open en uitnodigende houding vaak het beste resultaat geeft. Nodig de ouders uit voor een open gesprek. Maak duidelijk dat de school meer dan bereid is om samen te zoeken naar de meest haalbare oplossing. Een goede tip is dat de oplossingen die door de ouders zelf aangereikt worden, vaak het meeste kans op slagen hebben. Overloop met de ouders systematisch de rekeningen die nog openstaan.

Bespreek vervolgens de mogelijkheden die geboden worden vanuit de school (gespreide betalingen, een

Aandachtspunt

bijdrage vanuit de sociale kas, schooltoelages, enz). Als u de zaken maar bespreekbaar maakt, zullen ouders zich veel beter begrepen voelen in hun moeilijke situatie en meer vertrouwen in de school krijgen.

Werk met brug-, vertrouwensfiguren en/of ervaringsdeskundigen.

De voordelen van werken met vaste vertrouwensfiguren haalden we eerder aan. Werken met brugfiguren is een systeem waardoor mensen in armoede zich kunnen laten begeleiden door een vertrouwensfiguur in hun contacten met de school.

Werken met opgeleide ervaringsdeskundigen is een andere mogelijkheid. Ervaringsdeskundigen kunnen leerkrachten ondersteunen in hun omgang met kinderen en ouders in de kansarmoede. Hij/zij weet immers hoe men best op bepaalde verhalen of situaties reageert en kan ook 'vertalen' wat mensen in armoede bedoelen. Een ervaringsdeskundige op school zou wel eerder een aanvulling op de werking van de school moeten zijn. Hij/zij werkt dan ook bij voorkeur vanuit een andere organisatie, zoals het CLB. Het CLB heeft immers de mogelijkheid om dergelijke ervaringsdeskundigen aan te werven. Het is dan wel belangrijk dat de werking van de ervaringsdeskundige in tandem gebeurt met de school zelf. Rechtstreeks contact tussen de school en de leerkracht enerzijds en de ouder in armoede anderzijds is en blijft de ideale piste. Maar als er iets mis gaat, moet de ouder ook kunnen terugvallen op zijn 'netwerk'.

Aan de slag!

(8) Hou bij de communicatie rekening met het 'andere'

referentiekader van mensen in armoede

Hanteer in alle vormen van communicatie een aangepast taalgebruik

De school staat vaak veraf van de leefwereld van mensen in armoede. Besef dat veel zaken die voor het onderwijs-personeel vanzelfsprekend zijn, dat niet zijn voor mensen die in armoede leven. De gehanteerde spreektaal is om te beginnen vaak al helemaal anders. Bovendien is er zeker ook een andere cultuur met soms andere waarden en normen. Zaken die voor mensen in kansarmoede dagelijkse realiteit zijn, zoals kinderen die geplaatst zijn of deurwaarders of schulden hebben, worden op de meeste scholen niet besproken en zijn daar zelfs taboe. Logisch dan ook dat die ouders snel het gevoel krijgen dat ze op de school niet thuishoren en zich minderwaardig voelen. Ze zullen bijgevolg niet snel geneigd zijn om bij de school aan te kloppen als er problemen zijn. Ze denken dat het schoolpersoneel hen de schuld gaat geven, dat die hen als slechte ouders zullen zien, dat ze zich gaan willen bemoeien met privé-zaken...

Net daarom is het zo belangrijk dat het schoolpersoneel ook kennis van armoede opdoet. Zo zal men veel beter beseffen dat men tijdens contacten vakjargon dient te vermijden. Probeer alles in 'mensentaal' uit te leggen, zonder daarom naar kindertaal over te schakelen. Het is niet omdat mensen die in armoede leven niet altijd een uitgebreide of dure woordenschat hebben, dat ze dom zijn. Eenvoudige en korte zinnen gekoppeld aan een open en vriendelijke houding werken het best.

Communiceer over de te verwachten schoolkosten en doe dat lang genoeg op voorhand

De meest toegankelijke communicatie blijft het persoonlijk contact. Eens een foldertje meegeven volstaat niet. In het begin van het schooljaar worden de ouders vaak over-stelpt met allerhande documenten en informatie. School-reglementen worden dan niet altijd aandachtig gelezen en communicatie over schoolkosten wordt dan gemakkelijk over het hoofd gezien. Nog eens apart communiceren over schoolkosten en betalingen, enkele weken na de start van het schooljaar, kan zeker helpen. De schoolkosten kunnen ook besproken worden bij informele ontmoetingsmomenten of tijdens oudercontacten. Probeer als school op diverse manieren en zeer regelmatig aan alle ouders te laten weten bij wie ze terecht kunnen met vragen of problemen. De werkgroepen kostenbeheersing en communicatie kunnen samen een duidelijke lijst opmaken met de te verwachten schoolkosten. In het beste geval kan die lijst al meegegeven worden op het einde van het voorgaande schooljaar. Zo kunnen ouders zich al enkele maanden voorbereiden op de kosten die eraan komen én eventueel bij de solden in juli al enkele zaken aanschaffen. Sowieso wordt de lijst best nog eens meegegeven (en overlopen) tijdens het inschrijvingsmoment.

Bij problemen, speel kort op de bal

Neem telefonisch contact op met de ouders of spreek ze persoonlijk aan (bijvoorbeeld aan de schoolpoort) om hen voor een gesprek uit te nodigen. Bij mensen in armoede is dat de ideale manier om contact op te nemen. Ze zijn immers niet snel geneigd brieven te lezen (of zelfs te openen), omdat die vaak slechts nieuws brengen. Probeer tijdens het gesprek te achterhalen wat werkelijk het probleem is. Probeer ook een onderscheid te maken tussen niet willen of niet kunnen betalen. Opgepast: de schaamte kan diep zitten wanneer men werkelijk niet kan betalen.

Zoek samen naar een oplossing en overloop met de ouders al de mogelijkheden die de school biedt op het vlak van betalingen. Wanneer de betaling van de factuur dan nog steeds uitblijft, herhaal alles nog eens. Bel nog eens en nodig de ouders nog eens uit voor een gesprek. Bekijk nogmaals de diverse opties. Is er een datum waarop de ouders het volledige bedrag wel in één keer kunnen betalen? Wil men de som aflossen in meerdere schijven, zo ja, voor welk maandelijks bedrag? Hebben de ouders een ander voorstel? In nog een volgende fase kan eventueel over schuldaflossing gesproken worden met een ervaringsdeskundige van het CLB of het OCMW.

Aandachtspunt

Hecht belang aan het inlevingsvermogen van het schoolpersoneel

De school en de ouder (in armoede) ervaren contacten onderling zeer verschillend. De mate waarin de school zich kan inleven in de ouder is de allerbelangrijkste voorwaarde om tot een goed gesprek te komen. Ouders kampen vaak met een gevoel van minderwaardig zijn ten aanzien van de leerkrachten of leden van de directie. Ze durven niet komen omdat ze vroeger negatieve ervaringen hadden op oudercontacten of ze hebben schrik voor bemoezuchtige vragen over hun situatie. Train het schoolpersoneel, inclusief de mensen van het secretariaat, om zo veel mogelijk inlevingsvermogen op te brengen.

- Hoe is het voor de ouder om naar een oudercontact te komen?
- Met welke bril kijkt die ouder naar de leerkrachten, naar de school?
- In welke omstandigheden leven deze mensen?
- Welke verwachtingen hebben zij van hun kinderen?
- Wat verwachten ze van de leerkrachten en van de school in het algemeen?

Aandachtspunt

Leer omgaan met impulsieve reacties vanuit een andere leefwereld.

Mensen in armoede worden een leven lang geconfronteerd met vooroordelen en negatieve houdingen. Dit maakt hen zeer gevoelig voor de niet-verbale lichaamstaal van hun gesprekspartners. Ze voelen zich sneller bekeken en gekeurd en formuleren als gevolg daarvan sneller een scherpe reactie. Soms begrijpen ze de leerkrachten en directieleden verkeerd, omwille van de 'andere' taal. Ouders in armoede hebben niet altijd dezelfde vaardigheden ontwikkeld als leerkrachten die uit middenklasse gezinnen komen, bijvoorbeeld om hun mening of gevoelens te uiten. Door een sterk aanwezig minderwaardigheidsgevoel en slechte ervaringen gaan ze snel in de verdediging. Net omdat ze zich niet begrepen voelen en niet dezelfde taal spreken, reageren ze emotioneler. De school moet dit kunnen doorzien en toch in staat zijn om de communicatie terug in goede banen te leiden. Vormingen rond communicatieve vaardigheden kunnen leerkrachten en administratief personeel zeker alerter maken voor dergelijke signalen.

NAWOORD

Als school staat u er niet alleen voor.

Ook de Vlaamse overheid kan en zal nog veel moeten doen, zeker op het vlak van schooltoelagen. Het Netwerk tegen Armoede is van mening dat de bedragen van de schooltoelagen moeten verhoogd worden, zeker voor de laagste inkomens. De bedragen zijn immers niet toereikend om alle schoolkosten te dekken.

De schooltoelagen zouden bovendien automatisch moeten toegekend worden. Heel wat gezinnen in armoede ontvangen geen schooltoelagen voor hun kinderen, hoewel zij die zeer hard nodig hebben. De aanvraagformulieren zijn gebruiksvriendelijk opgesteld, maar toch vinden sommige mensen ze moeilijk om in te vullen. De mate waarin 'administratieve rompslomp' mensen in armoede kan afschrikken, zou men niet mogen onderschatten. Komt daarbij dat lang niet elk gezin in armoede over een computer of een internetverbinding beschikt.

Het toekennen en uitkeren van schooltoelagen blijft verder gekoppeld aan de aanwezigheid op school. Het Netwerk tegen Armoede zou dat liever anders zien. Dertig halve dagen afwezig zijn op twee jaar tijd heeft bij mensen in armoede vaak meer met reële omstandigheden te maken dan met slechte wil. De toelage moeten terugstorten is bijzonder pijnlijk voor mensen in armoede: omdat de centen vaak al uitgegeven zijn aan onderwijskosten, ervaart men dit als een bijkomende afstraffing.

Het secundair onderwijs in ons land kent grote verschillen tussen scholen onderling, studierichtingen, graden en jaren. Dat de ene school 'duurder' is dan de andere mag geen

selectie criterium voor gezinnen zijn. Het Netwerk tegen Armoede is van mening dat elke jongere, en dus ook de kansarme jongere, de kans moet krijgen om ook een duurdere opleiding toch betaalbaar te volgen. Elke jongere zou immers moeten kunnen studeren wat hij of zij graag wil en zou niet beperkt mogen worden door wat zijn/haar ouders kunnen betalen. Het Netwerk tegen Armoede pleit voor de invoering van studietoelagen op maat, in verhouding met de reële studiekosten.

In de eerste graad van het secundair onderwijs zijn de verschillen vaak nog minder uitgesproken. Het Netwerk tegen Armoede is voorstander om de eerste graad nog goedkoper te maken, zelfs quasi volledig kosteloos. Het schoolmateriaal dat nodig is voor het behalen van de eindtermen gratis ter beschikking stellen, is al een eerste stap in de goede richting. Daarnaast kan men werken met (vrijwillig) opgelegde maximumfacturen. Het grote voordeel voor de ouders is dat de overgang tussen het lager en het secundair onderwijs wat minder drastisch zou zijn qua kosten.

Een structurele aanpak van een kostenbeheersend beleid in alle (secundaire) scholen is noodzakelijk. Maximumfacturen kunnen in dat kader een sterk instrument zijn. Voor andere maatregelen kunnen de vermelde aandachtspunten hopelijk een inspiratie zijn.

We hopen dat deze bundel u voldoende inspiratie oplevert om zelf aan de slag te gaan op uw school. Richt werkgroepen op en bekijk wat mogelijk is op korte en op lange termijn. Kies uw acties zorgvuldig en probeer het elk jaar net dat tikkeltje beter te doen.

Werken aan een goede kostenbeheersing en een goede communicatie met de ouders is een werk van lange adem. Uw school loopt daarin geen sprint, maar een marathon. Laat u dan ook niet ontmoedigen door tegenslagen of door het uitblijven van zichtbare resultaten op zeer korte termijn. Zet door en u zal resultaat zien.

Is er een vereniging waar armen het woord nemen in de buurt van de school? Neem zeker eens met hen contact op, ze bieden graag ondersteuning.

Voor vormingen kan u verder ook terecht bij het Netwerk tegen Armoede. Wij geven zowel vormingen van een halve dag als vormingen van drie dagen. Daarin maken we duidelijk wat het betekent om in armoede te leven en hoe u er als school best mee kan omgaan.

Vergeet niet: elke stap die u als school zet, is een stap vooruit!

Veel succes!

LEESVOER

‘Zeven stappen verder. Zeven stapstenen naar een goed(koop) onderwijs’. SOS – Schulden op school. Garant, 2007. ISBN: 979-90-441-2214-5.

Jan De Mets. ‘Onderwijs, dagelijkse kost? Kostenbeheersing in het secundair onderwijs. Een verkenning.’ Koning Boudewijnstichting, 2009. Gratis downloadbaar op www.kbs-frb.be.

‘Conceptnota: omgaan met armoede en onbetaalde schoolrekeningen in het secundair onderwijs/basisonderwijs.’ LOP Lier.

‘Inspiratieboek. Communicatie tussen ouders en school in het kader van het Gelijke Kansenbeleid’ van het LOP Basisonderwijs Menen. Gratis downloadbaar op www.lop.be (bij algemeen, goede voorbeelden LOP) of www.ond.vlaanderen.be/gok/praktisch/inspiratieboek.pdf.

COLOFON

De volledige bundel met 76 tips rond kosten en communicatie is gratis te downloaden via: www.netwerktegenarmoede.be
Daar kunt u ook terecht voor meer info, standpunten en dossiers.

Het stappenplan met de tips werd uitgewerkt door de verenigingen en deelnemers van het overleg onderwijs van het Netwerk tegen Armoede. Met speciale dank aan Pascal Smet, Vlaams minister van Onderwijs, voor het faciliteren van de bekendmaking van de brochure bij de scholen.

Coördinatie & redactie

Katrien Brys / Brys.katrien@telenet.be

Vormgeving

Els Verzele / www.125colors.be

Fotografie

Mina Van Elewyck

V.U.

Frederic Vanhauwaert, Netwerk tegen Armoede

Info

Vooruitgangstraat 323, bus 6, 1030 Brussel.
www.netwerktegenarmoede.be

Met steun van de
Vlaamse overheid

netwerk
tegen
armoede